

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

31 maart 2004

VOORSTEL VAN DECREET

**– van de heer Koen Helsen, mevrouw Ria Van Den Heuvel
en de heren Jan Van Duppen en Jan Roegiers –**

betreffende de integrale jeugdhulp

HOORZITTING

VERSLAG

**namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen
uitgebracht door mevrouw Erna Van Wauwe**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Koen Helsen

Vaste leden :

mevrouw Sonja Becq, mevrouw Trees Merckx-Van Goey, mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, mevrouw Ingrid van Kessel ;

de heren Jacques Devolder, Koen Helsen, mevrouw Erna Van Wauwe, de heer Bob Verstraete ;

mevrouw Niki De Gryze, mevrouw Marijke Dillen, de heer Felix Strackx ;

de heren Carlo Daelman, Jan Van Duppen ;

mevrouw Ria Van Den Heuvel ;

de heer Jan Roegiers.

Plaatsvervangers :

mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever, mevrouw Veerle Heeren, de heer Luc Martens, mevrouw Ilse Van Eetvelde ;

de heren Jozef Browaeys, Frans De Cock, André Moreau, Cis Schepens ;

de heren Wilfried Aers, Julien Librecht, mevrouw Marleen Van den Eynde ;

mevrouw Yamila Idrissi, de heer Chokri Mahassine ;

mevrouw Ann De Martelaer ;

de heer Kris Van Dijck.

Zie :

2056 (2003-2004)

– Nr. 1 : Voorstel van decreet

INHOUD

	Blz.
1. Uiteenzetting door de heer Dirk Broos, directeur en projectleider van integrale jeugdhulp	4
2. Uiteenzetting door mevrouw An Sprangers, projectleider pilootregio Limburg (gerech- telijke arrondissementen Tongeren-Hasselt)	8
3. Uiteenzetting door mevrouw Ann Verhaegen, afdelingshoofd CLB – Nascholing – Leer- lingenvervoer	12
4. Vragen van de leden en antwoord van de sprekers, de heer Marc Morris, directeur- generaal administratie Gezin en Maatschappelijk Werk en de heren Jan De Ridder en Jean-Pierre Van Hee, projectleiders	15

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen behandelde op 18 maart 2004 het voorstel van decreet van de heer Koen Helsen, mevrouw Ria Van Den Heuvel en de heren Jan Van Duppen en Jan Roegiers betreffende de integrale jeugdhulp (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 2056/1*) en het voorstel van decreet van de heer Koen Helsen, mevrouw Ria Van Den Heuvel en de heren Jan Van Duppen en Jan Roegiers betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 2063/1*).

De commissie besliste om op 25 maart 2004 een hoorzitting te houden over deze voorstellen van decreet.

1. Uiteenzetting door de heer Dirk Broos, directeur en projectleider van integrale jeugdhulp

De heer Dirk Broos : Geachte voorzitter, geachte commissieleden, dames en heren, de probleemstelling en de aanbevelingen uit de maatschappelijke beleidsnota bijzondere jeugdzorg en de motie van aanbeveling, zijn de stukken waartegenover integrale jeugdhulp zich inhoudelijk moet verhouden. Het is niet zo dat integrale jeugdhulp antwoorden biedt op al deze aanbevelingen, wel dat de uitgewerkte voorstellen essentiële bijdragen zijn tot de oplossingen voor deze probleemstelling. Dit is vanaf het begin onze opdracht geweest. Voortdurend hebben we ons werk hiernaast gelegd, zoekend naar antwoorden op deze probleemanalyse. Ze vormde het uitgangspunt bij de opmaak van het strategisch plan en de startnota's voor de thematische werkgroepen, en bij de communicatie naar de pilootregio's. We hebben kunnen vaststellen dat de probleemstelling in zeer hoge mate gedeeld wordt, ook al waren er elementen die sectoraal minder gedragen werden.

Deze gedragenheid maakt dat in het werkveld én binnen de administratie de wil om naar oplossingen te zoeken voldoende aanwezig was, en nog steeds is. Er is nood aan verbetering, verandering, waarbij enkel extra middelen een onvoldoende antwoord zijn.

Beide decreten wijzen duidelijk de richting aan die moet worden gevolgd om daadwerkelijk en op een grondige manier de jeugdhulpverlening in Vlaanderen bij te sturen. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) wordt hierbij gezien als het richtinggevende kader.

We kunnen niet genoeg benadrukken dat het om bijsturing gaat. Bijsturen betekent uitgaan van de degelijke en uitgebreide praktijkervaring en van de organisatiedeskundigheid die in Vlaanderen op het vlak van jeugdhulp aanwezig is. We willen die, samen met het werkveld, optimaliseren, zodat het mogelijk wordt om – over de grenzen van de sectoren heen – het jeugdhulpaanbod zo flexibel mogelijk in te zetten, te combineren en te bevragen met het oog op de hulpvragen van de cliënt.

Deze voorstellen van decreet en de maatschappelijke beleidsnota staan echter niet op zich. De motivatie en overtuiging van zeer velen die bij dit beleidsvoorbereidende proces betrokken geweest zijn, is dat we de maatschappelijke plicht hebben om de jeugdhulpverlening voortdurend te verbeteren zodat kinderen, jongeren en hun ouders die vragen of noden hebben, zo goed mogelijk geholpen kunnen worden.

Het niet weten waar naartoe, niet de juiste informatie krijgen, met een vraag ergens binnen komen en geen vat hebben op de eigenlijke hulp, met vragen in de kou blijven staan, van hier naar daar gestuurd worden, geen inspraak hebben, de weg naar de hulpverlening niet vinden enzovoort, het zijn uiteindelijk al deze verhalen die hulpverleners in de dagelijkse praktijk voortdurend blijven meemaken, die oproepen tot het durven nemen van beleidsbeslissingen die op lange termijn wijzigingen in de jeugdhulp garanderen.

Wat levert de koppeling van de krachtlijnen van de voorstellen van decreet aan de probleemanalyse van de maatschappelijke beleidsnota nu op? Ik overloop kort de volgende elementen van de probleemanalyse: de verkokering, de ondoorzichtigheid van het hulpaanbod, de verwijzingsproblematiek, het subsidiariteitsbeginsel, de gezinsgerichtheid en de emancipatorische gerichtheid.

Over de verkokering wordt in de maatschappelijke beleidsnota gesteld dat de verbrokkeling van de jeugdzorg in Vlaanderen belangrijke negatieve gevolgen heeft. Zo is de jeugdzorg voor de hulpvrager ondoorzichtig, bepaalt het toeval, meer dan de aard van de problematiek, waar een hulpvrager wordt geholpen en leidt een gebrek aan afstemming tot blinde vlekken en overlappingsen. De verkokering van de sectoren roept vragen op over efficiëntie en effectiviteit en staat een integrale, dus naadloze en samenhangende jeugdzorg in de weg.

Als we de negatieve gevolgen van de verkokering willen wegwerken, moeten we de kern van het probleem aanpakken. Het kaderdecreet biedt daartoe

twee krachtige instrumenten : netwerkvorming en beleidsafstemming. Als we echt werk willen maken van een naadloze en samenhangende jeugdhulp, dan is het aansturen op intersectorale netwerkvorming hierop een belangrijk antwoord. In netwerken die functioneel zijn, spreken alle aanbieders, bijvoorbeeld van rechtstreeks toegankelijke hulp of crisishulp, in een protocol hun manier van samenwerken af. De doelstelling van een dergelijke intersectorale samenwerking is steeds de onderlinge afstemming van het hulpaanbod, geënt op de hulpvragen en behoeften van de cliënten. Ik geef u een voorbeeld. Bij crisishulpverlening bouwen de partners vanuit de samenwerking één netwerk uit, dat via een centrale dispatching 24 uur op 24 en 7 dagen op 7 adequaat reageert bij crisissituaties.

Intersectorale netwerkvorming is natuurlijk niet het enige en volledige antwoord op de regionale noden. Geen enkele actie van de integrale jeugdhulp staat het gericht investeren van nieuwe, bijkomende middelen in de weg. Maar ook los van eventuele extra middelen, maakt netwerkvorming het mogelijk om de bestaande hulpverlening meer efficiënt te maken en beter af te stemmen op de noden van de cliënt.

Een ander krachtig instrument om de verkokering tegen te gaan, is het werken aan de beleidsafstemming. Hierin zit immers de opdracht vervat om zowel op regionaal niveau, samen met de regionale stuurgroep, als op Vlaams niveau, via het managementcomité, werk te maken van een afgestemd beleid. Dit zal een rechtstreeks effect hebben op de effectiviteit en de efficiëntie van de jeugdhulp. Het biedt de mogelijkheid om ruimte te maken voor regionale verschillen, om het beleid te baseren op een intersectorale omgevingsanalyse, om gezamenlijk prioriteiten te bepalen en om acties op te zetten inzake blinde vlekken of overlappingsen. Het Vlaams beleidsplan en de regionale beleidsplannen zijn de instrumenten die duidelijk maken op basis van welke informatie, en vanuit welke visie, beleidsprioriteiten, -doelstellingen en -actie worden uitgewerkt.

De toevoeging van het hoofdstuk beleidsafstemming is cruciaal. Het appelleert aan de verantwoordelijkheid van alle betrokkenen om aan deze noodzakelijke samenhang te werken. Vanuit de evolutie in Nederland wordt net dit hoofdstuk aangegeven als een cruciale kritische succesfactor. Het toewerken naar een naadloze en samenhangende jeugdhulp mag niet vrijblijvend zijn. Er is nood aan een minimale sturing vanuit een gezamenlijke betrokkenheid.

Een tweede element van de probleemanalyse is de jeugdhulp als kluwen voor de cliënt. Jeugdhulp is ondoorzichtig. Een oplossing voor dit probleem zijn netwerken die rechtstreeks toegankelijke hulp bieden. Een van de elementen van de samenwerking is het afstemmen van de toegang op elkaar. Vanuit een netwerk zal ook actief worden samengewerkt met signaaldetectoren en toeleiders zoals artsen, scholen, politie en het jeugdwerk, want ook zij moeten goed weten waarheen ze cliënten kunnen sturen. Binnen het netwerk wordt ook duidelijk welke diensten zich als onthaal, laagdrempelig en open zullen profileren.

Hetzelfde geldt voor een netwerk crisishulpverlening. In een regio wordt het zo wel heel duidelijk waar men in een crisissituatie naartoe moet. Anders dan in een netwerk rechtstreeks toegankelijke hulp, wordt hier een centrale permanente dispatching georganiseerd van waaruit een vraagverheldering en eventuele dispatching naar crisishulp binnen het netwerk worden georganiseerd.

Een dergelijke samenwerking kan enkel wanneer het aanbod duidelijk geprofileerd is. Om deze profilering intersectoraal te sturen werd binnen de Integrale Jeugdhulp de modulering als instrument uitgewerkt. Over sectoren heen wordt hierbij vanuit één intersectoraal begrippenkader – één taal, zeg maar – gewerkt aan een dergelijke profilering. We omschrijven het aanbod dat de cliënt kan kopen. Ook bij deze modulering duikt het belang van het intersectorale op. Als het aanbod sectoraal wordt gemoduleerd, ieder volgens zijn eigen regels, dan wordt de verkokering helemaal vastgelegd, niet enkel structureel, maar ook taalkundig. Wie erin slaagt om intersectoraal te werk te gaan, schept transparantie, zowel voor de hulpverleners onderling als voor de hulpvragers.

Waar de jeugdhulp als een kluwen ervaren blijft worden, kan trajectbegeleiding worden ingezet : het toevoegen van iemand die, onafhankelijk van de hulpaanbieders, de hulpverlening wil vergemakkelijken, rekening houdend met de perspectieven van alle betrokkenen.

Het onderscheiden van de jeugdhulp in een rechtstreeks toegankelijk en een niet rechtstreeks toegankelijk deel, en het op een eenvormige manier organiseren van de toegang naar alle niet rechtstreeks toegankelijke hulp, zal eveneens voor cliënt en hulpverlener bijdragen tot een meer transparante jeugdhulp.

Een probleem dat het gevoel van ondoorzichtigheid verhoogt, is de verwijzingsproblematiek, waar-

bij de verwijzing veeleer aanbodgestuurd dan vraaggericht gebeurt en de aard van de verwijzingen te veel het resultaat is van toeval of individuele beslissingen. Tegelijk zijn er ook oneigenlijke verwijzingen ten gevolge van plaatsgebrek en lange wachtlijsten bij bepaalde werkvormen. Iedereen van ons wil, als er een probleem is, goed weten wat er aan de hand is, wat er kan gebeuren en we willen garanties dat de aangeboden hulp de best mogelijke is. Er moet samenhang zijn tussen diagnostiek, indicatiestelling en toewijzing.

De Integrale Jeugdhulp installeert één toegangspoort, over de sectoren heen, tot alle hulp die niet rechtstreeks toegankelijk is. Deze toegangspoort neemt de kwaliteit van de bestaande toegangspoorten over en moet tegelijk ook een meerwaarde bieden. Om te beginnen verhoogt dit de transparantie ten opzichte van de cliënt. Er is één manier van werken, wat ook de vraag naar niet rechtstreeks toegankelijke hulp is. Een andere meerwaarde is het werken aan een kwaliteitsverhoging van de diagnostiek binnen de jeugdhulp, door gezamenlijk duidelijke kwaliteitseisen af te spreken. De toegangspoort doet immers zelf niet aan diagnostiek, maar waakt over de kwaliteit van de aangeleverde diagnostiek. De kwaliteitseisen die worden uitgewerkt, bieden hulpverleners een soort leidraad, die hun handelen kan sturen en bijsturen. De toegangspoort bewaakt dit. Naar verwachting zal de kwaliteit van de diagnostiek dan mettertijd toenemen.

De opdracht van de toegangspoort op het gebied van de indicatiestelling is een waarborg voor een meer vraaggerichte jeugdhulp. Het cliëntperspectief wordt hierbij volwaardig in rekening gebracht. De hulpvraag wordt vertaald naar de noden aan jeugdhulp, naar de wenselijke hulp en niet naar feitelijk aanbod. Op basis van deze indicatiestelling kan de toewijzing dan, in samenspraak met de cliënt en de hulpaanbieders, het meest geschikte hulpaanbod uitzoeken. De cliënt geeft hierbij zelf aan welke ondersteuning hij van de toewijzing nodig heeft. Deze toegangspoort wil garanderen dat meer ingrijpende hulp wordt aangeboden aan die cliënten die er nood aan hebben. De onafhankelijke organisatie van de functies van indicatiestelling en toewijzing binnen die toegangspoort, biedt een belangrijke meerwaarde voor de overheid. Dit geeft een zowel regionaal als supraregionaal, en bovendien intersectoraal, overzicht van de noden aan hulp. Deze indices kunnen dan worden vergeleken met de eigenlijke toewijzingen. Zo krijgen we een intersectoraal zicht op het verschil tussen het hulpaanbod en de hulpvragen, en dus op de afstemming tussen beide, of het gebrek daaraan.

Dit is opnieuw een cruciale factor in de toekomstige, vraaggerichte ontwikkeling van de jeugdhulp in Vlaanderen.

Deze omschakeling van aanbodgestuurd naar vraaggericht werken wordt niet enkel binnen de toegangspoort ingezet. Ook binnen de rechtstreeks toegankelijke hulp en de crisishulp wordt uitgegaan van een goede vraagverheldering en wordt daarna, vanuit een netwerkdenken, een hulpaanbod gezocht. Deze omschakeling moet net zo zeer worden gerealiseerd binnen de gerechtelijke jeugdhulpverlening. Binnen de integrale jeugdhulp werd een concept uitgewerkt dat de inpassing van deze gerechtelijke jeugdhulp in de werkingsprincipes van de integrale jeugdhulp mogelijk maakt. Hierbij wordt onder meer de sluis- en bufferfunctie naar de gedwongen jeugdhulpverlening geoptimaliseerd en werd meer afstemming gerealiseerd op het IVRK.

Een volgend element van de probleemanalyse is dat het subsidiariteitsprincipe vaak niet kan worden gerealiseerd. Voorzieningen van algemene jeugdzorg of gezinszorg zijn immers onvoldoende beschikbaar. Ook zijn er grote regionale verschillen, waardoor voor het recht op hulpverlening te vlug een beroep moet worden gedaan op de bijzondere jeugdzorg. Het is duidelijk dat die subsidiariteit sowieso wordt vergroot door die ene intersectorale toegangspoort, die waakt over de instroom naar de niet rechtstreeks toegankelijke hulp. Tegelijk wordt het onderscheid tussen rechtstreeks toegankelijke hulp en niet rechtstreeks toegankelijke hulp gebaseerd op kenmerken van het hulpaanbod en niet op kenmerken van de cliëntsituatie. Een goed functionerend netwerk van crisishulpverlening voorkomt dat cliënten onnodig in te ingrijpende hulp terechtkomen of net te laat of een te lichte hulp krijgen. Integrale jeugdhulpverlening biedt hulpaanbieders de mogelijkheid om zich zo flexibel mogelijk te organiseren, op basis van de vraag van de cliënt. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid om hulp te bieden. Deze oproep tot een zo groot mogelijke hulpgarantie vinden we terug binnen de bepalingen van zowel het netwerk van rechtstreeks toegankelijke hulp en het netwerk inzake crisishulp, als binnen het samenwerkingsprotocol van de voorzieningen met de toegangspoort. In de toekomst moet de jeugdhulpverlening hierbij worden ondersteund en meer mogelijkheden krijgen om die hulpgaranties te kunnen waarmaken. Via modulering en flexibilisering van de regelgeving, zal het hulpaanbod meer worden gedifferentieerd, zullen combinaties van hulp over sectorgrenzen en binnen sectoren mogelijk worden, en

zal het hulpaanbod zich meer flexibel kunnen organiseren naargelang van de noden.

Het laatste element uit de maatschappelijke beleidsnota dat we willen aanhalen, is dat van de gezinsgerichtheid en de emancipatiegerichtheid. Wat de positie en participatie van minderjarigen en ouders in de jeugdhulp betreft, stelt de maatschappelijke beleidsnota een aantal actiepunten voorop. Zo moet de interne en externe rechtspositie van minderjarigen worden versterkt en moet de betrokkenheid van kinderen en jongeren worden vergroot. De uitbouw van het hulpverleningsaanbod moet mee worden ondersteund door een behoefteonderzoek. Daarnaast waren er nog een aantal andere aanbevelingen.

Al die aanbevelingen krijgen een vertaling in beide voorstellen van decreet, die complementair zijn. In het voorgestelde kaderdecreet wordt het recht op hulp voor minderjarigen, ouders en opvoedingsverantwoordelijken ingevoerd. Het kaderdecreet stelt ook dat er regioplannen moeten worden uitgewerkt, waarin er voldoende oog is voor behoeften en problematieken bij minderjarigen en ouders. Dit moet onder meer worden gerealiseerd via een omgevingsanalyse. Deze bepalingen beogen de toegankelijkheid, de beschikbaarheid en de bereikbaarheid van het jeugdhulpaanbod te verhogen. Het kaderdecreet bouwt ook structurele garanties in voor de effectieve participatie van minderjarigen en ouders aan het uitbouwen van de jeugdhulp, door hen als partners op te nemen binnen de regionale stuurgroepen en de Adviesraad Integrale Jeugdhulp.

In het voorstel van decreet inzake de rechtspositie worden de rechten van de minderjarige in de jeugdhulp geëxpliciteerd en verduidelijkt. Via overgangsbepalingen worden voldoende waarborgen gecreëerd voor een effectieve rechtsbescherming. Immers, rechten hebben is geen voldoende basis om tot je recht te komen in de jeugdhulp. Communicatie, sensibilisering en vorming inzake kinderrechten op periodiek terugkerende basis zijn eveneens essentieel. Ook minderjarigen en ouders dienen, ingevolge het decreet, te worden geïnformeerd over hun rechten in de jeugdhulp. Het voorstel van decreet inzake de rechtspositie moet worden gezien als een heel concreet handelingskader, dat bijdraagt tot de toetsing van de dagelijkse praktijk van hulpverleners. Emancipatorische jeugdhulpverlening veronderstelt een kader waarin minderjarigen keuzes kunnen maken en waarin dialoog en participatie centraal staan. Het voorstel van decreet inzake de rechtspositie is een kader dat daartoe voorwaarden schept.

De keuzes die de integrale jeugdhulpverlening maakt, zijn heel helder. Er wordt gekozen voor één intersectorale toegangspoort. Alle hulpaanbieders moeten functioneel samenwerken in één netwerk. Het onderscheid tussen rechtstreeks toegankelijke hulp en niet rechtstreeks toegankelijke hulp moet worden gebaseerd op kenmerken van het hulpaanbod. Dat hulpaanbod gaat men intersectoraal moduleren. Men wil dezelfde principes van vraaggerichtheid en subsidiariteit ook binnen de gerechtelijke hulp realiseren. Ook wordt een structuur van beleidsafstemming opgezet. In het voorgestelde kaderdecreet maken we duidelijk hoe we met deze keuzes, als antwoorden op de probleemanalyse van de maatschappelijke beleidsnota, voort willen werken.

Netwerken voor rechtstreeks toegankelijke hulp- en crisishulpverlening kunnen volgens ons worden opgestart zodra er een regionale werkstructuur is. Dat opstarten wordt bij voorkeur voorafgegaan door modulering of loopt er minstens mee gelijk. Het concretiseren van de intersectorale toegangspoort, op basis van de activiteiten en kwaliteiten van de huidige sectorale toegangspoorten, moet goed worden voorbereid en moet grondig gebeuren. We trekken daarvoor tijd uit, tot eind 2007. Ook voor de trajectbegeleiding moet via een migratiepad gewerkt worden aan de concrete vorm, die moet worden afgestemd op het bestaande.

Voor het luik dwang is een samenhangende visie uitgewerkt. Deze moet nu bij de vele relevante partners worden getoetst. Vandaar ontstond het idee om in het decreet de bepaling op te nemen om tegen medio 2005 een nota voor te leggen over de wijze waarop die visie kan worden geconcretiseerd, aansluitend bij de andere ontwikkelingen van integrale jeugdhulp. Voor het decreet rechtspositie trekken we twee jaar uit om zowel hulpverleners als cliënten heel concreet te gaan informeren over het gecreëerde handelingskader.

Ik besluit. Het moet duidelijk zijn dat de inhoud niet door academici of het beleidsondersteunend team is uitgewerkt. Hij is wel het resultaat van een zeer grondige, zorgvuldig aangepakte besluitvorming. Het strategisch plan is opgemaakt door een interdepartementale werkgroep, en de inhoud ervan is verder uitgewerkt in werkgroepen die zijn samengesteld uit mensen uit het werkveld en ambtenaren. Er zijn pilootregio's aangeduid om op basis van de praktijk feedback te geven. Deze feedback gaat via de regionale werkgroep naar de regionale stuurgroep. De projectmedewerkers en projectleiders brengen de opmerkingen naar de centrale werkgroepen, en de besluitvorming wordt

voorgelegd aan de centrale commissie. Die commissie adviseert dan de betrokken minister of ministers, waarna hierover in overleg met het middenveld is voorzien.

Het is een proces van voortdurend debat en dialoog, in alle openheid. Opmerkingen, aanvullingen en bedenkingen worden naar waarde geschat en zo mogelijk vertaald in het decreetale werk – hetzij in de decreten, hetzij in de toelichting. De inhoud is voortdurend bijgestuurd op basis van de vele kritische en constructieve opmerkingen. Wat hier voorligt, geeft de richting aan die we uit moeten als we intersectorale antwoorden willen geven op de maatschappelijke beleidsnota en de aanbevelingen. Het is een complementair en samenhangend geheel. We kennen geen alternatieven, we hebben ze ook niet horen formuleren. Wel hebben we vragen bij de manier waarop, niet over het principe. De implementatie en het verder afwerken van de voorziene migratiepaden zullen antwoorden opleveren.

Velen met mij vragen om dit werk naar waarde te schatten, rekening houdend met de zorgzaamheid en de inbreng van zoveel deskundigheid waarmee het tot stand is gekomen. We vragen aan het parlement en aan de regering om de nodige beleidsbeslissingen te nemen zodat in Vlaanderen op een intersectorale manier verder kan worden gewerkt aan een meer vraaggerichte jeugdhulp.

2. Uiteenzetting door mevrouw An Sprangers, projectleider pilootregio Limburg (gerechtelijke arrondissementen Tongeren-Hasselt)

Mevrouw An Sprangers : Beide voorstellen van decreet zijn een meerwaarde voor cliënten, hulpverleners en de beleidsvoering, en we staven dat met te verwijzen naar de ervaringen van de drie pilootregio's. De pilootregio's hebben de opdracht gekregen om te helpen een keuze te maken tussen een reeks nieuwe en vernieuwde ideeën die ertoe moeten leiden dat een accuraat intersectoraal beleid mogelijk wordt.

Er zijn ook een aantal bezorgdheden op het werkveld. Met onze ervaring als projectleider voelen we aan waar die bezorgdheden zitten. Die zijn ook bekend bij de beide ministers. Deze bezorgdheden worden permanent opgenomen in de huidige overlegstructuur binnen de integrale jeugdhulp.

Via een aantal voorbeelden wil ik per thema illustreren wat de winst kan zijn van een intersectorale samenwerking binnen de jeugdhulpverlening. Ik

begin met de netwerken rechtstreeks toegankelijke hulp in de praktijk. We hebben netwerken gevormd met alle partners in de jeugdhulpverlening binnen de sectoren die rechtstreeks toegankelijke hulp aanbieden zoals CLB's, centra geestelijke gezondheidszorg, Kind en Gezin, enzovoort. Het is de bedoeling om op een laagdrempelige en transparante manier toegang te verlenen tot de jeugdhulpverlening. We hebben daartoe een samenwerkingsprotocol uitgewerkt. De afspraak is dat alle diensten uit een bepaalde regio alle deuren tot de hulpverlening openhouden en zorgen voor een brede toegankelijkheid. Concreet betekent dit dat we overleg plegen over openingsuren en beschikbaarheid. We gaan na hoe we ons het best organiseren om herkenbaar te zijn. Hoe we onze klanten benaderen, kan heel verschillend zijn. Via goede afspraken moeten we proberen zoveel mogelijk klanten te bereiken. In een stad als Antwerpen wordt dat anders georganiseerd dan bijvoorbeeld in Zuid-Limburg.

Binnen een dergelijk netwerk worden ook afspraken gemaakt over de informatie aan de toeleiders en de burgers. Dat toont ook het belang aan van zo'n netwerk en van de samenwerking met alles wat voor dat netwerk ligt. Een CLB bijvoorbeeld is een draaischijf tussen school en welzijn.

Over de sectoren heen hebben we afspraken gemaakt over de kwaliteit van het onthaal. Klanten krijgen de garantie dat ze breed worden beluisterd en dat ze zo snel mogelijk op de juiste plaats terecht komen. We maken onderlinge afspraken over doorverwijzingen en over wat klanten wel en niet kunnen. Bij de ene gebeurt dat via een opvolgingstelefoon, aan de andere zullen we gewoon een telefoonnummer aanreiken.

Die netwerken zijn relevant, want er komen veel minder oneigenlijke aanvragen terecht bij de verschillende diensten.

Er worden ook nog andere afspraken gemaakt binnen die netwerken. Aangezien er per dienst minstens twee betrokkenen zijn, wordt er afgesproken wie er, in samenspraak met de klant, de situatie zal opvolgen.

In zulke netwerken worden afspraken gemaakt over verontrustende situaties. Als een dienst een vraag krijgt van een jongere waarbij er bezorgdheid heerst over de levenskwaliteit van die jongere en over het gezin waarin hij leeft, dan proberen we de situatie op te volgen. Vertrouwenscentra zijn daarbij zeer belangrijke partners.

In netwerken wordt ook afgesproken hoe maximaal hulp kan worden gegarandeerd. Mensen mogen niet afhangen van de toevalligheid van het engagement van een hulpverlener. Het wordt een gemeenschappelijke zorg.

Ik wil het nu even hebben over het effect op de hulpverleners. Door te werken met modules in de netwerken leren hulpverleners elkaar grondig kennen. Dat was voordien niet het geval. Het gevolg is dat de klanten sneller op de juiste plaats terechtkomen.

Binnen de netwerken voor hulpverleners hebben we ook actieve verbindingen gelegd met andere sectoren, bijvoorbeeld mensen die actief zijn in de kinderspsychiatrie of partners uit de niet-rechtstreeks toegankelijke hulp. Samen met deze netwerken hebben we een antwoord gezocht op de vraag hoe we voor de juiste output kunnen zorgen. De hulpverleners zijn beter voorbereid op de vragen van cliënten. Ze kunnen beter het onderscheid maken tussen een informatieve vraag, een crisissituatie, waarvoor het crisisnetwerk kan worden ingeschakeld, en een verontrustende situatie, die door middel van een kortstondige hulpverlening kan worden opgelost. De bewustwording van de hulpverleners resulteert in een meer accurate doorverwijzing.

Het organiseren van overleg is belangrijk voor de hulpverleners in de netwerken. Dit overleg is in alle betrokken regio's georganiseerd en heeft titels als hulpverlenersplatform, netwerkteam of consultpunt gekregen. Deze mogelijkheden bieden de hulpverleners onmiddellijk feedback in verband met concrete dossiers. Zodra we weten wat in een regio misloopt, kunnen we snel voor de nodige bijsturing zorgen.

Dit systeem werkt. De behoefte aan hulpcoördinatie wordt snel duidelijk. Wie meer ondersteuning nodig heeft, kan de trajectbegeleiding inschakelen. Deze samenwerking levert hulpverleners op die hun eigen expertise verder ontwikkelen en die steeds meer op elkaar afgestemd zijn. De samenwerkingsovereenkomst speelt hierin een zeer voorwaardenscheppende rol. De hulpverleners krijgen de kans om terug te vallen op de gemaakte concrete afspraken.

Deze netwerken hebben een positieve invloed op de politieke besluitvorming. De uitvoerende overheid kan gebruik maken van de opgebouwde ervaring om een zorgvuldig beleid uit te stippelen en een zorgvuldige investeringspolitiek te voeren.

Hoewel de netwerken nog niet volledig zijn ontwikkeld, werkt de hulpverlening volgens ons efficiënter. De beschikbare hulpverleningsmogelijkheden zijn herschikt en duidelijk afgebakend. Alle betrokkenen weten waar de anderen voor instaan. Onderlinge afspraken leiden tot een effectievere aanwending van de beschikbare hulpverleningsmogelijkheden.

De netwerken voelen de prioriteiten in elke regio perfect aan. Ze weten welke groepen prioritair aan bod moeten komen. Ze weten wie ze wel en niet bereiken. Een goed draaiend netwerk kan de overheid in dit verband degelijke adviezen verstrekken.

Ik wil hier benadrukken dat een goed draaiend netwerk enkel tot stand kan komen indien de betrokken regio tevens over een voldoende uitgewerkt aanbod beschikt. In bepaalde pilootregio's leveren de netwerken reeds goed werk. In andere gebieden doen zich nog tekorten voor. Een goede samenwerking kan veel bijsturen, maar de netwerken moeten de overheid op een verantwoorde wijze over de bestaande tekorten informeren.

De crisisnetwerken sluiten hier nauw bij aan. In de regio's Antwerpen en Gent zijn reeds concrete netwerken voor crisishulpverlening ontwikkeld. Alle organisaties die crisishulp aanbieden, zijn in een intersectoraal netwerk samengebracht. Ze kunnen kinderen en jongeren in een crisissituatie snelle hulpverlening en snelle antwoorden garanderen. De registratie speelt hierbij een belangrijke rol. De crisisnetwerken registreren alle vragen die ze niet kunnen beantwoorden. Op die manier komen alle betrokken diensten en organisaties te weten waar de tekorten zich precies bevinden.

Ik zal dit even illustreren aan de hand van een voorbeeld. Het crisisnetwerk Gent-Meetsland heeft in de loop van één werkingsjaar 177 aanmeldingen ontvangen. In 93 gevallen bleek het om echte crisissituaties te gaan. In de andere gevallen ging het niet om acute crisissen of betrof het gevallen van buiten de regio. De verhoging van de deskundigheid van de crisishulpverlening vangt met andere woorden oneigenlijke crisishulpvragen op. Het netwerk wordt dan ook niet door deze vragen belast.

De meeste aanmeldingen kwamen van het onderwijs en van de politie. Dit onderstreept het belang van het contact met het voortraject. Hoewel de crisisnetwerken vooral bij hulpverleners bekend zijn, hebben een aantal cliënten er rechtstreeks een beroep op gedaan.

De netwerken bestaan uit goed georganiseerde modules die onder meer een permanente aanwezigheid, de ambulante of telefonische analyse en verheldering van vragen, mobiele interveniërende hulpverleners, een residentiële opvangcapaciteit op korte termijn en dergelijke omvatten. De coördinatie biedt het voordeel dat de betrokkenen zorgvuldig kunnen onderzoeken welke hulpverlening een cliënt nodig heeft. Dat is overigens steeds het concept geweest.

Het crisisnetwerk biedt een meerwaarde. Ongeveer 60 van de 93 aanvragers van crisishulp zijn op de juiste plek terechtgekomen en hebben correcte antwoorden gekregen. Vroeger kwamen dergelijke jongeren vaak in jeugdcellen terecht. Hun problemen werden door niemand opgevolgd. Dergelijke situaties zijn beschamend voor een samenleving.

Deze werkwijze heeft ook gevolgen voor de hulpverleners. Cliënten doen niet langer een beroep op iedereen om crisissituaties op te lossen. Bepaalde mensen hebben zich hier expliciet op toegespitst. Dergelijke zaken zijn erg bevorderlijk voor een goede werking van de jeugdhulpverlening.

Het project toont ook aan dat organisatorische kokers met een minimale toevoeging van coördinatie en organisatie voor een stukje kunnen worden opgeheven en dat culturele operationele verschillen kunnen worden afgevlakt. Voor de aanmelders en cliënten komt er zo een doorzichtig geheel.

Dat is ook van belang voor de politieke besluitvorming, want we hebben ervaren dat in eerste instantie door een minimale toevoeging van ondersteunende elementen zoals de dispatching en de permanentie, het hulpverleningsaanbod effectiever kan worden ingezet. Uiteraard bepaalt de hoeveelheid modules voor crisishulp hoe effectief zo'n netwerk kan werken. Investeren in ondersteunende elementen, kan een meerwaarde opleveren die in verhouding veel groter is.

Ik heb al gewezen op het belang van modulering en registratie. Door het werken met modules weten hulpverleners beter wie instaat voor onthaal, wie deskundig is voor het aanleveren van informatie zodat een goede diagnose kan worden gevormd, wie zich met crisis bezighoudt, enzovoort.

Regelmatig wordt ons gewezen op het heel hoge tempo waarmee een aantal zaken werden ontwikkeld in de proeffase. We hebben heel veel moeten doen op een heel korte tijd. In de migratiepaden of in het vervolgproces van de integrale jeugdhulp

hebben we heel veel stappen opgenomen zodat alles in de tijd kan worden gespreid.

De profilering van elke sector is van belang. Het is goed om het eigen profiel goed te kennen, maar het moet ook worden gedragen door de politieke besluitvorming en door de desbetreffende sectorale administraties, want sectoren moeten heel goed worden ondersteund.

Het belang van de decreten ligt voor de hand. Vooral het kunnen legitimeren van zo'n netwerk en van de noodzakelijke modaliteiten zoals een samenwerkingsprotocol, sluiten goodwill en toevalligheid uit. Het is van belang om de organisaties voldoende perspectief en een vorm van bestendigheid te garanderen. Onze ervaring in proefregio's leert ons dat het heel belangrijk is dat in de decreten voldoende ruimte wordt gelaten om regio-specifieke manieren van werken te ontwikkelen. Het is ook van belang dat de rechten van hulpvragers in de brede zin, een garantie bieden voor verbetering. Ik denk aan de betrokkenheid van de cliënten en de maximalisering van het recht op hulp.

De keuze voor een intersectorale toegangspoort voor niet rechtstreeks toegankelijke hulp heeft een meerwaarde. De toegangspoort heeft drie belangrijke functies. Twee ervan kunt u terugvinden in het kaderdecreet : een multidisciplinaire indicatiestelling onafhankelijk van het aanbod en een intersectorale toewijzing. Het is de opdracht van de toegangspoort om een kwaliteitsvolle koppeling te maken tussen de hulpvraag van de cliënt en de ingrijpende hulp die beschikbaar is. De toegangspoort moet ook registreren. In Limburg hebben we gewerkt met een derde functie van de toegangspoort, een aanbodondersteunende functie voor hulpverleners zelf waardoor de hulpverlening wordt gegarandeerd.

De sectorale toegangspoort heeft een meerwaarde voor cliënten, want de toegangspoort waakt over de kwaliteit van de aangeleverde informatie. Er wordt voldoende informatie verzameld. We stelden vast dat schitterende dossiers werden aangeleverd aan de toegangspoort die een ruim beeld schetsen van de problematiek van jongeren en hun gezin. We stelden ook vast dat dit niet altijd het geval is en dat de werking van een toegangspoort dit kan maximaliseren in dialoog met het werkveld. De kwaliteitseisen van een toegangspoort garanderen de participatie van cliënten. Hun positie wordt er helder in opgenomen. Bij bevraging van cliënten blijkt dit een heel belangrijk element van tevredenheid en de tevredenheid van cliënten verhoogt de

betrokkenheid en de kansen op slagen van jeugdhulpverlening.

We hebben ook vastgesteld dat via een toegangspoort hulp kan worden geboden vanuit diverse sectoren. Er is immers een heel breed intersectoraal perspectief en regelingen belemmeren niet dat hulp wordt geboden vanuit diverse sectoren. De combinatie van hulp biedt een beter antwoord op de vraag van de cliënt. De vraag van de cliënt blijft tot op het einde van de rit schriftelijk zichtbaar in een indicatiestelling. Die komt nu bij de werking van toegangspoorten iets minder scherp naar voor, omdat de besprekingen onafhankelijk van elkaar verlopen en omdat de vraag naar inhoud wordt beantwoord, niet naar plaats. Zo stelt een indicatiestellingsteam niet dat een thuisbegeleidingsteam nodig is, maar wel dat ondersteuning van de ouders en pedagogische training van vaardigheden nodig zijn, en vraagt het zich daarbij af waar die hulp het best kan worden gevonden. De vraaggerichtheid wordt dus gegarandeerd.

Bij het installeren van een intersectorale toegangspoort is het onmogelijk om geen antwoord te geven op vragen. Niemand kan tussen de mazen van het net vallen, want een toewijzer heeft alle vragen over niet rechtstreeks toegankelijke hulp in beeld en is verantwoordelijk voor alle antwoorden. Mensen zullen niet langer van het kastje naar de muur worden gestuurd.

Ik verwijs naar de werking van een meldpunt rond kneldossiers. Die zullen op de agenda van een overlegtafel kunnen worden geplaatst, wat nu nog niet mogelijk is. De toegangspoort heeft het mandaat om mensen rond de tafel te verzamelen en te bekijken wat gezamenlijk kan gebeuren in het netwerk van partners niet rechtstreeks toegankelijke hulp. We hebben ervaren dat dit systeem werkt.

Er zijn ook kneldossiers in voorzieningen. Als we het hebben over de bijzondere jeugdzorg en het Vlaams Fonds, categorie 14, dan gaat het over heel moeilijke gezinssituaties en zware problemen bij jongeren. Ook voor hulpverleners zijn die dossiers moeilijk. Ook zij hebben hulpvragen. Ze vragen ondersteuning als het moeilijk wordt. In zeven van de tien dossiers waarin een jongere in een residentiële setting op doorverwijzen stond, kon de jongere blijven waar hij was door de toevoeging van een minimale expertise van partners uit andere sectoren, bijvoorbeeld door een extra inspanning van een kinderpsychiatrisch consult of van een collega uit een andere leefgroep. Die extra minimale deskundigheid was beschikbaar. Het enige wat nodig was, was enige flexibiliteit in de vergoeding. In

twee dossiers bleek dat door een positieve evolutie van de hulp, een andere vorm van begeleiding tot stand kon komen.

Het belangrijkste effect voor de hulpverleners is de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor het aangeleverde aanbod bij moeilijke of problematische situaties van jongeren en hun gezin, zowel binnen de gehandicaptenvoorzieningen als binnen de voorzieningen voor bijzondere jeugdzorg die niet rechtstreeks toegankelijk worden gemaakt. Hulpverleners vragen zich bewuster af waarover het eigenlijk gaat, een crisissituatie, een antwoord dat niet langer voldoet, of de hulpverlener zelf die zijn grens heeft bereikt. Het stimuleert erg om bij de vraag van cliënten te blijven.

Voor de politieke besluitvorming en voor de uitvoerende overheid is het belangrijk dat een zorgzame inzet van niet rechtstreeks toegankelijke hulp en een minimale ondersteuning van die niet rechtstreeks toegankelijke hulp, de flexibiliteit, het resultaat en de tevredenheid van de cliënten verhogen. Een intersectorale registratie geeft ook een juist beeld van de behoeften, over de sectoren heen.

De werking van een toegangspoort mag het lopend hulpverleningsproces niet opstropen. Heel wat hulpverleners maken zich hier terecht zorgen over. Als de toegangspoort goed wordt ingebed in de werking van een netwerk, dan merken we dat het mogelijk is om binnen de afgesproken tijdslimieten te werken die in het decreet waren opgenomen. De bezorgdheid is terecht, maar een goede oplossing is mogelijk. Als de bestaande sectorale toegangspoorten een intersectorale poort worden, moeten we nog nauwgezet onderzoeken wat verdwijnt en wat blijft in de huidige toegangspoorten. Dat onderzoek is gepland.

Waarom zijn deze voorstellen van decreet zo belangrijk ? Er zijn intersectorale overkoepelende besluiten nodig om deze vorm te installeren, anders zijn niet alle sectoren bereid om op deze manier te werken. De vermelde kwaliteitseisen bieden een garantie voor de verhoging van de slaagkans en van de tevredenheid van cliënten. We hebben in de drie regio's ervaring opgedaan om zaken aan te sturen en neer te zetten samen met het werkveld. Ze zeggen ons duidelijk dat we een gestroomlijnde beleidsafstemming nodig hebben op verschillende niveaus. Dit kan alleen maar in respect met het werkveld en in intensieve dialoog en overleg.

Waarom hebben we een managementcomité nodig ? We hebben ondervonden dat sectorale ont-

wikkelingen moeten worden getoetst aan intersectorale en omgekeerd. Anders krijgen we incongruentie en dat is zeer verwarrend. Het is de verantwoordelijkheid van de Vlaamse overheid om voor die afstemming te zorgen. Dit biedt zeer concrete mogelijkheden zoals registratie. Heel het werkveld vraagt om goede cijfers. Een managementcomité kan de minimale gegevens afbakenen die de sectoren kunnen verzamelen.

Waarom is een stuurgroep integrale jeugdhulp nodig? Om zoveel partners te stimuleren en te sturen is een minimale eenheid van aansturing nodig. De regio's bevestigen dit. De intersectorale overlegtafel heeft het mandaat om een aantal zaken op de agenda te zetten. De centra voor kindercare en gezinsondersteuning nemen jongeren op met een problematische opvoedingssituatie. Dat verandert iets aan hun profiel. De bijzondere jeugdzorg heeft nood aan opvang voor die jongeren. Als dit op de agenda komt van één van beide partners, gaat dat verloren omdat het met een sectorale bril wordt bekeken. Als het thema op een intersectorale agenda komt, wordt het behandeld. Een regionale stuurgroep kan die twee verbinden.

In Limburg hebben we de hele provincie aangestuurd. Dat is een voorafspiegeling van een mogelijke integrale jeugdhulp. In zo'n groot gebied moeten we uiteraard een aantal zaken op elkaar afstemmen. Als we in Limburg vijf netwerken opzetten en we laten die te autonoom werken, dan ontstaat er een verschil in werking. Dat is goed, maar het verschil moet beperkt blijven. Een overkoepelevel niveau kan dan een rol spelen en grenzen trekken. Cliënten moeten gelijk worden behandeld.

Ook op netwerkniveau hebben we zo'n stuurgroep nodig omdat de netwerken de antennes zijn die dicht bij het werkveld en dicht bij de cliënten zitten en die de andere beleidsniveaus kunnen inspireren.

Ik wil nog even de noodzaak aantonen van de cliëntenparticipatie. We hebben dat gestalte kunnen geven in onze werking en in de beleidsvoering. Integrale jeugdhulp was een beleidsvoorbereidend proces. We hebben dan ook veel cliëntengroepen geconsulteerd. De beleidskeuzes worden bijgestuurd vanuit cliëntenperspectief. Een aantal netwerken hebben gewerkt met klankbordgroepen van cliënten. Ze hebben bijvoorbeeld allochtonen geconsulteerd over de organisatie van onthaal. Ze hebben onder meer uitgezocht hoe ze verwijsmodaliteiten kunnen afspreken, wat voor cliënten werkbare zaken zijn.

Ik verwijs hierbij uitdrukkelijk naar de werking in pilootregio Antwerpen waar kansarmoedegroepen actief hebben meegewerkt in de netwerking. Deze acties sensibiliseren een werkveld hoe dan ook. We zien de resultaten.

We moeten er ons tot slot van bewust zijn dat we nog een hele tijd nodig hebben om te realiseren wat we willen. Het kaderdecreet biedt de mogelijkheid om een gericht beleid te voeren.

3. Uiteenzetting door mevrouw Ann Verhaegen, afdelingshoofd CLB – Nascholing- Leerlingenvervoer

Mevrouw Ann Verhaegen : Ik zal proberen de invalshoek van onderwijs en van de CLB's te brengen. Dit doe ik vanuit mijn positie als afdelingshoofd CLB binnen het departement Onderwijs en als lid van de Centrale Commissie. Zoals u zult merken, neem ik ook de ervaringen van de CLB's in de pilootregio's onder de loep. Ik zal kort ingaan op de volgende aspecten : de positie van de sector onderwijs binnen integrale jeugdhulp, de aanpak van het project integrale jeugdhulp binnen de sector onderwijs, de ervaringen van de CLB's in de pilootregio's en de houding van het departement Onderwijs tegenover de voorstellen van decreet integrale jeugdhulp.

Reeds van in 1998, bij het tot stand komen van de maatschappelijke beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg, is de sector onderwijs betrokken bij het proces integrale jeugdzorg. De doelstellingen van het project sluiten immers nauw aan bij een aantal grote ontwikkelingen binnen het onderwijsbeleid.

Ik verwijs onder meer naar het decreet inzake de gelijke onderwijskansen, de extra aandacht voor zorg in het basisonderwijs, de vernieuwde regelgeving op het vlak van de leerplichtbegeleiding en de initiatieven met betrekking tot inclusief onderwijs. Scholen, leerkrachten, leerlingbegeleiders en zorgcoördinatoren doen grote inspanningen voor het realiseren van gelijke kansen binnen het onderwijs. Ze worden hiervoor ook ondersteund door de centra voor leerlingenbegeleiding. Deze centra stellen de leerlingen centraal en willen hun ontplooiingskansen vrijwaren en hun welzijn en gezondheid bevorderen. De opdracht van deze centra situeert zich op vier domeinen. Er is het leren en studeren, dus alles wat te maken heeft met het leerproces. Daaronder begrijpen we ook de leermoeilijkheden. Er is de schoolloopbaanbegeleiding en de studien- beroepskeuze. Er is de preventieve gezond-

heidszorg, het vroegere medisch schooltoezicht en ten slotte is er het psycho-sociaal functioneren.

Zowel preventieve als remediërende acties komen aan bod, met een duidelijk accent op de preventieve werking. De centra werken zowel rechtstreeks, met leerlingen en hun ouders, als indirect, met scholen en leerkrachten. Alle scholen van het basis- en secundair onderwijs hebben een overeenkomst met een Centrum voor Leerlingenbegeleiding. Ieder CLB beschikt over een multidisciplinair team en werkt samen met andere voorzieningen in een aanwijsbaar netwerk. Voor de sector van het onderwijs zijn de CLB's dan ook de concrete partners binnen de jeugdhulp. De CLB's hebben wel een veel ruimer takenpakket dan alleen taken binnen die integrale jeugdhulp. Het is belangrijk dat de CLB's over voldoende tijd beschikken om opdrachten uit te voeren die we onder de noemer 'preventief werken' plaatsen, en voor activiteiten die zich bevinden buiten de samenwerking met andere sectoren van de integrale jeugdhulp.

De acties die de scholen zelf doen in het kader van een zorgbeleid of leerlingenbegeleiding maken geen deel uit van de integrale jeugdhulp. Ze situeren zich uitdrukkelijk in het zogenoemde voortraject. Het is dan ook zeker niet de bedoeling om van scholen hulpvoorzieningen en van leerkrachten hulpverleners te maken. Wel kan via de CLB's de link worden gelegd met de welzijns- en gezondheidsvoorzieningen. Het is duidelijk dat de inzet vanuit de sector onderwijs in het project integrale jeugdhulp gericht moet gebeuren en dat er voldoende aandacht moet overblijven voor preventie en voor samenwerking met andere voorzieningen naast de integrale jeugdhulp. Het onderwijsbeleid heeft zijn eigen doelstellingen, maar de betere afstemming op de welzijnssector die via de integrale jeugdhulp kan worden gerealiseerd, betekent ongetwijfeld een grote meerwaarde voor beide beleidsdomeinen.

Zoals al gezegd, was de onderwijssector van bij het begin betrokken bij het project van de integrale jeugdhulp. Naarmate het project vorderde, groeide ook de inzet vanuit het departement Onderwijs. Minister Vanderpoorten maakte binnen de onderwijsbegroting middelen vrij voor een projectteam 'Onderwijs-Welzijn'. Via dit team, dat nu al een tweetal jaren functioneert binnen de afdeling CLB, wordt de integrale jeugdhulp concreet gevolgd en ondersteund. Hierdoor verloopt de samenwerking met het departement WVC erg vlot. Ook minister Vanderpoorten volgt met belangstelling de ontwikkelingen binnen de integrale jeugdhulp. De samenwerking met de bevoegde kabinetsmedewerker

maakt het mogelijk om bijvoorbeeld binnen de centrale commissie een duidelijk standpunt vanuit de onderwijssector te brengen. Dankzij het project Onderwijs-Welzijn kan de onderwijssector als een volwaardige partner participeren in de beleidsstructuren van het project, zoals de centrale commissie en de diverse thematische werkgroepen. Het team – en ook ikzelf – heeft deze contacten steeds als zeer verrijkend ervaren. Het begrip voor en de kennis van de ontwikkelingen op het vlak van onderwijs en van welzijn zijn voor alle participanten zeker toegenomen. Dit kan de beleidsafstemming tussen de twee beleidsdomeinen enkel ten goede komen. Tegelijk ondersteunde het projectteam Onderwijs-Welzijn de CLB's binnen de pilootregio's. Dit team kon de ervaringen op het terrein omzetten naar beleidsaanbevelingen op centraal niveau. Bovendien fungeerde het team als aanspreekpunt, zowel binnen het departement als ten opzichte van de andere sectoren.

Ten slotte werd ook de band met het algemene onderwijsbeleid bewaakt. Een afstemming tussen integrale jeugdhulp enerzijds en gelijke onderwijskansen, zorgbeleid, leerplichtbegeleiding, en het beleid inzake CLB's anderzijds, is immers meer dan nodig. Zo werd bij het uitwerken van een registratiesysteem voor de CLB's uitdrukkelijk rekening gehouden met het begrippenkader dat wordt gehanteerd binnen de integrale jeugdhulp.

De ervaringen van de CLB's in de pilootregio's hebben ons, dankzij het team dat we hebben, zeer goed bereikt. Sinds ruim drie jaar zijn meer dan de helft van de 75 CLB's actief betrokken in drie pilootregio's. De medewerkers van het team Onderwijs-Welzijn brachten de ervaringen vanuit de sector voortdurend mee naar Brussel. In november 2003 vond een algemene evaluatie plaats. De heer Van Keymeulen van het kabinet van minister Vanderpoorten, de leden van het team en ikzelf bezochten de 3 pilootregio's. Tijdens deze bezoeken werd de CLB's de kans geboden om hun ervaringen op het vlak van integrale jeugdhulp door te geven. Zowel de directeurs als de rechtstreeks betrokken CLB-medewerkers werden uitdrukkelijk uitgenodigd om een stand van zaken te geven en positieve elementen en knelpunten aan te duiden.

Ik ga nu kort in op de conclusies van deze rondgang. Uit de evaluaties blijkt dat de CLB's achter de doelstellingen en de concepten van het project integrale jeugdhulp staan. In de uitgangspunten van het project lezen we dat er voldoende vroegtijdige hulp moet zijn. Problemen mogen niet langer aanslepen dan nodig. Daarvoor moet de bestaande hulp laagdrempelig en bereikbaar zijn. Ook voor

het CLB, binnen het project de partner bij uitstek die bereikbaar is voor alle jongeren tussen 3 en 18 jaar, is laagdrempeligheid en bereikbaarheid een zeer belangrijke prioriteit. Die prioriteit is trouwens vastgelegd in de regelgeving inzake de CLB's. We lezen bovendien dat de hulp vraaggericht moet zijn. De vraag van de cliënt moet centraal staan. Ook voor de CLB's is vraaggericht werken een belangrijke decretale opdracht. De hulp moet zo licht mogelijk zijn, zo kort mogelijk, en zo dicht mogelijk bij de cliënt, dit alles zolang gegarandeerd is dat de hulp ook het gewenste doel bereikt. Ook de CLB's streven in hun werking naar subsidiariteit. De eerste verantwoordelijkheid ligt bij ouders en leerkrachten, en pas daarna bij de CLB's. Er moet zo kort mogelijk bij de cliënt en zijn omgeving worden gewerkt.

De hulp moet bij voorkeur ook naadloos zijn. Er moet een goede samenwerking en doorverwijzing zijn, zodat de cliënt een bepaald traject doorheen het hulpaanbod kan afleggen, zonder telkens opnieuw van nul af aan te moeten beginnen. Een kwaliteitsvolle doorverwijzing is een belangrijk aandachtspunt, ook voor de CLB's. De hulp moet bij voorkeur intersectoraal beter worden georganiseerd. De nodige samenwerking op het terrein is alleen mogelijk als de sectoren op een hoger niveau ook op elkaar afgestemd zijn. De CLB's zijn en blijven vragende partij voor een intensieve samenwerking, over de sectoren heen, tussen onderwijs en welzijn. Bovendien is netwerkvorming voor hen een belangrijke prioriteit, gezien hun rol als draaischijf tussen onderwijs en de bredere welzijns- en gezondheidssector.

Al deze uitgangspunten worden dus niet in vraag gesteld door de CLB's, maar zelfs nog steeds als zeer belangrijke maatschappelijke doelstellingen erkend. De CLB's geven aan dat er, voor het bereiken van deze doelstellingen, een aantal belangrijke voorwaarden moeten worden vervuld. Zo is er de draaischijffunctie van de CLB's. Een belangrijk uitgangspunt is dat de school geen feitelijke hulpverleningstaak heeft. Die taak situeert zich bij het CLB, dat als laagdrempelige voorziening verbonden is aan de school. Het CLB kan als partner in het netwerk van rechtstreeks toegankelijke hulp een draaischijffunctie opnemen tegenover de externe diensten. Om dit goed te kunnen doen, is het noodzakelijk dat de rol en positie van de sector onderwijs en van de CLB's in de integrale jeugdhulp voor alle partners duidelijk is, zowel op het beleidsniveau als op het terrein.

Een ander aandachtspunt is de positie van het buitengewoon onderwijs. Net als de scholen in het ge-

woon onderwijs, zijn de scholen voor buitengewoon onderwijs geen jeugdhulpvoorzieningen. Ook voor hen is het CLB de draaischijf naar de hulpverlening. Dit standpunt houdt in dat de onderwijsgebonden begeleiding door hulpverleners verbonden aan scholen voor buitengewoon onderwijs, niet moet worden gemoduleerd en dat de doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs niet via de toegangspoort van de integrale jeugdhulp moet verlopen. De koppeling van inschrijvingen in het buitengewoon onderwijs en plaatsingen in een internaat of semi-internaat van het Vlaams Fonds verdient daarom bijzondere aandacht, en dit zowel vanuit het beleid inzake integrale jeugdhulp als vanuit het gelijkekansenbeleid en het inschrijvingsrecht binnen onderwijs.

Bij de start van het project van integrale jeugdhulp werd duidelijk gesteld dat het uiteindelijke doel was te komen tot een integrale jeugdzorg. Hiervoor moeten twee sporen tot stand komen, dat van de integrale jeugdhulp en dat van de algemene jeugdpreventie. Preventie kwam tot nu toe niet aan bod in de intersectorale samenwerking. Vanuit de sector onderwijs wordt uitdrukkelijk gevraagd om hierbij betrokken te worden in de toekomst.

Dat zijn dus de grote krachtlijnen van de conclusies die ons rechtstreeks werden bezorgd door de medewerkers bij onze rondgang in de drie pilootregio's.

Wat is nu onze houding ten aanzien van de voorstellen van decreet inzake integrale jeugdhulp? Verwijzend naar mijn eigen ervaringen in de verschillende werkgroepen, de centrale commissie en op het terrein, wil ik een aantal opmerkingen geven. Het voorgestelde kaderdecreet is een noodzakelijke afsluiting van een beleidsvoorbereidend experiment en moet zorgen voor een voortgaan op de ingeslagen weg. Dit gebeurt best niet via een voortzetting van de experimenten. Dit zou immers van Vlaanderen één grote pilootregio maken. Duidelijke beslissingen op beleidsniveau dringen zich op. Zowel de voorzieningen als de cliënten verwachten nu duidelijke regels en een duidelijke planning voor de te volgen weg.

De voorstellen van decreet bepalen een algemeen kader waarbinnen het toekomstige proces van integrale jeugdhulp verder dient te worden uitgetekend. Hiervoor zullen nog heel wat uitvoeringsbesluiten nodig zijn. Hierbij wordt best niet overhaast te werk gegaan. De ervaringen uit de pilootregio's kunnen daarbij een belangrijke rol spelen. Toch zal voor ieder project dat plaatsvond op het terrein telkens zorgvuldig de haalbaarheid voor een imple-

mentatie op Vlaams niveau moeten worden afgewogen. Positief is de in het kaderdecreet voorziene aansturing van de intersectorale samenwerking op het vlak van de jeugdhulp. De bevoegdheden van de verschillende beheers- en adviesorganen zijn hierin duidelijker geregeld dan in de huidige projectstructuur.

De implementatie van de integrale jeugdhulp vereist een realistisch en deugdelijk migratiepad, waarbij de nadruk niet langer ligt op experimenteren maar op heldere regels en afspraken. De afstemming van het sectorale beleid op het intersectorale proces is geen eenvoudige oefening en verdient continue waakzaamheid. Dit geldt natuurlijk niet alleen voor de sector onderwijs, maar ook voor de andere sectoren. Een aantal voorbeelden : de jongere krijgt vanaf 14 jaar een eigen beslissingsrecht in het begeleidingstraject van de CLB's ; in de integrale jeugdhulp verlaagt men deze leeftijdsgrens tot 12 jaar ; pragmatische oplossingen zullen nodig zijn omdat de werkgebieden van de CLB's niet samenvallen met de zorgregio's. Tegelijk hopen we dat het belang van onderwijstopics zoals de opvolging van de leerplicht en de hiermee samenhangende begeleiding, dankzij de intersectorale samenwerking ook door de andere sectoren voldoende zal worden erkend.

Ik besluit. De integrale jeugdhulp was tot nog toe een bijzonder boeiend beleidsvoorbereidend proces. De manier waarop is geprobeerd om met een grote betrokkenheid van het veld en met pilootprojecten een zo'n omvattend beleid uit te tekenen, is vernieuwend. Ongetwijfeld zijn er onderdelen, werkwijzen en deelprojecten waarvan men achteraf zou kunnen zeggen dat het misschien ook anders had gekund. De beleidsvoorbereiding van onderwijs, welzijn en gezondheidszorg vertoont zeker verschillen. De confrontatie van verschillende werkwijzen deed soms de wenkbrauwen fronsen, maar was steeds verrijkend. De twee voorstellen van decreet verankeren de verworvenheden van het experiment, en laten tegelijkertijd toe om op een gedegen manier te beginnen met de implementatie. Er moet worden gewerkt aan heldere regels, transparante structuren, concrete afspraken en tastbare resultaten waarbij naast de hulpverlener vooral en in eerste instantie de jongere in de jeugdhulp wel vaart.

4. Vragen van de leden en antwoord van de sprekers, de heer Marc Morris, directeur-generaal administratie Gezin en Maatschappelijk Werk en de heren Jan De Ridder en Jean-Pierre Van Hee, projectleiders

Mevrouw Riet Van Cleuvenbergen : Ik stel vast dat de mensen die in pilootprojecten werken, zich soms overbevraagd voelen, dat ze zeggen dat het tempo hoog ligt en dat ze soms klagen over het feit dat er al te veel een top-downbenadering wordt gevolgd.

Waarom wordt integrale jeugdhulp steeds benaderd vanuit het aspect welzijn, en soms een beetje vanuit het aspect gezondheid ? Waarom zijn cultuur en jeugd er niet bij betrokken ? Preventie vereist dat. Hoe kunnen we ouders, opvoeders en de omgeving helpen om te voorkomen in plaats van te moeten genezen ? Hebben jullie tips ?

De wachtlijsten lopen op omdat mensen die bezig zijn met kindermishandeling en vertrouwenscentra dikwijls aan allerlei overlegorganen moeten participeren. Hetzelfde geldt voor de mensen van de CGG's. Zijn er voldoende middelen ?

De omschrijving van de zorgregio's valt niet altijd samen met die van de onderwijsregio's en de gerechtelijke arrondissementen. In Limburg vallen ze helemaal niet samen, de regio's van de CLB's evenmin. Hetzelfde geldt voor de politiezones. Zou men de zorgregio's niet beter laten samenvallen met de provinciegrenzen ?

Revalidatiecentra voor jongeren zijn niet betrokken bij deze zaak. Ten dele is de voogdij erop een aangelegenheid van het federale niveau. Vlaanderen erkent ze wel. Ze zorgen voor de ambulante opvang van jongeren met leer- en gedragsstoornissen. Hoe komt dat ? Er is een protocol over kinderen en jongeren dat is afgesloten tussen minister Vogels en de toenmalige minister van Volksgezondheid. Dat leidde tot de uitwerking van zorgvernieuwingsprojecten. Is dat afgestemd op de integrale aanpak ? Het protocol heeft geen kracht van wet, want Brussel en Wallonië hebben het niet goedgekeurd. Moet de federale overheid hierover niet worden aangesproken ?

De heer Marc Morris : Ik zal ingaan op de vragen over algemene preventie en over de zorgregio's.

Wat binnen het kaderdecreet is aangenomen als resultaat van het werk van de afgelopen 3 à 4 jaar inzake integrale jeugdhulp, bevat niet het luik over de algemene preventie. De maatschappelijke beleidsnota en de motie van aanbeveling bevatten ook een interessant stuk over preventie. In het kader van de werkzaamheden rond integrale jeugdhulp is dit niet aan bod gekomen.

Binnen de bevoegdheid van Welzijn en Gezondheid hebben we wel getracht een aantal principes in het kader van de algemene preventie over de sectoren heen voorop te stellen. Dat is binnen een werkgroep gebeurd, maar niet zo ruim dat ook onderwijs, jeugdwerk enzovoort daarbij betrokken waren.

Bij de start van deze regeerperiode is er een coördinerend minister voor Jeugd aangesteld. Er is nu ook een Vlaams jeugdbeleidsplan. Op de verschillende fiches daarvan is een item te vinden over alle sectoren heen over algemene preventie ten aanzien van jeugd.

Samen met de collega's van de gezondheidszorg hebben we getracht om in een departementale werkgroep een aantal zaken voorop te stellen. Die zijn gepubliceerd in een nota en zijn ook terug te vinden op het internet. Het wetenschappelijk onderzoek dat daarop is gevoerd vanuit verschillende universiteiten, heeft eind vorig jaar een publicatie opgeleverd.

Wat de ruimere aanpak betreft die nodig is om onderwijs en jeugd daarbij te betrekken, staan we niet zover als in het kader van de jeugdhulp wenselijk was geweest. De jeugdhulp en de prangende problemen die daarbij komen kijken, hebben grotendeels prioriteit gekregen wat middelen en menskracht betreft.

Algemene preventie gaat over heel algemene principes waaraan preventieve activiteiten zouden moeten beantwoorden. Mijn antwoord mag niet zo begrepen worden dat er in de afzonderlijke sectoren zoals de CLB's, Kind en Gezin, bijzondere jeugdzorg, enzovoort de afgelopen jaren niets zou zijn gebeurd inzake preventie.

Een tweede vraag betreft de zorgregio's. Daarbij moeten we twee zaken uit elkaar houden. In het voorliggende kaderdecreet gaan we geen nieuwe sector maar wel een intersectoraal samenwerkingsverband vormen. De beleidsafstemming is ter zake

van groot belang. Er moeten keuzes worden gemaakt inzake gebiedsomschrijving. Ook vanuit de pilootregio's weten we dat een puur centrale aansturing vanuit Brussel niet kan. Er is nood aan een kleinere gebiedsomschrijving om de implementatie van de integrale jeugdhulp mogelijk te maken. Dat gebied moet op een of andere manier omschreven worden. Dit parlement heeft recent een decreet over de zorgregio's goedgekeurd. Voor de regio's integrale jeugdzorg willen we ons daartoe richten op het zorgregiodecreet. We willen dat ook doen voor de netwerken. Voor het installeren van deze netwerken willen we ons maximaal richten op de principes van de zorgregio.

In dit decreet staat nergens dat elke sector die samenwerkt in de integrale jeugdhulp zich onmiddellijk moet gaan herorganiseren volgens het zorgregiodecreet. Voor de samenwerking met verschillende sectoren die allemaal een ander werkingsgebied hebben, moet er een gemeenschappelijk platform worden gezocht. Het lijkt me dan ook logisch dat we de indeling van het zorgregiodecreet gebruiken.

Ik kan de vraag ook omkeren. Welke regio moet er dan wel worden gekozen : de gerechtelijke, de bestuurlijke, die van de geestelijke gezondheidszorg, die van de CLB's, of een andere ?

Wat de integrale jeugdzorg betreft, is gekozen voor het zorgregiodecreet. Wat de werking van de verschillende partners betreft, zullen op korte termijn de bestaande indelingen behouden blijven tot op het ogenblik dat de betrokken sectoren het nodig achten om hun werkwijze aan te passen.

Mevrouw An Sprangers : Ik wil even ingaan op de vraag over de inzetbaarheid van een aantal mensen op veel verschillende plaatsen. In Limburg werken we met vijf netwerken. Oorspronkelijk hanteerden we de LISO-afbakening. We hebben al eens nagedacht wat het zou kunnen betekenen om de netwerken te hertekenen. In de concrete samenwerking is het mogelijk om het aantal overlegplatforms zoveel mogelijk te beperken.

Wanneer in de vertrouwenscentra en de geestelijke gezondheidszorg één dienst in verschillende netwerken werkzaam zou moeten zijn, dan moet het in samenspraak met de betrokken netwerken mogelijk zijn om in één netwerk zeer actief te zijn en de informatie over de procesondersteuning door te spelen naar de andere netwerken. Het is dus mogelijk een zeer pragmatische manier te ontwikkelen om tijd en middelen efficiënter in te zetten.

De heer Dirk Broos : Ik wil nog even kort ingaan op de begrijpelijke vraag over de afbakening in de integrale jeugdhulp. We hebben ons hierbij steeds op de praktische haalbaarheid gericht. Gezien de grote hoeveelheid betrokken actoren, is de afbakening een pragmatische keuze.

Mevrouw Van Cleuvenbergen heeft daarnet naar de problematiek van het toepassingsgebied in de geestelijke gezondheidszorg verwezen. Zoals reeds gezegd, zullen we een debat moeten houden over de mogelijkheid om hier, naast de CGG's, ook andere actoren uit de geestelijke gezondheidszorg bij te betrekken. Wat het toepassingsgebied betreft, vertrekt het kaderdecreet van de bestaande situatie : de zes sectoren en de centra voor integrale gezinszorg. Andere relevante sectoren die onder de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap ressorteren, kunnen eventueel in de toekomst hierbij worden opgenomen. Belangrijk is echter dat met actoren en diensten die momenteel nog niet in het toepassingsgebied zijn opgenomen, nu reeds samenwerkingsovereenkomsten kunnen worden gesloten.

De centrale commissie deelt de bezorgdheid van de CGG's, werkend in een psychiatrisch netwerk, niet geïsoleerd deel kunnen uitmaken van de integrale jeugdhulpverlening. We moeten nagaan hoe dat zij samenwerkingsovereenkomsten met andere GGZ-partners in praktijk kunnen gebracht worden. Op dit vlak bieden de pilootregio's ons tal van concrete voorbeelden, waarbij GGZ-partners actief meewerken binnen integrale jeugdhulp.

De heer Marc Morris : Ik wil hier nog een opmerking van juridische aard aan toevoegen. Deze discussie wordt in de centrale commissie al een tijdje gevoerd. De centrale commissie onderschrijft de door de heer Broos geuite bezorgdheid. Bij het bepalen van de toepassingsgebieden moeten we ons op de tekst van het kaderdecreet baseren en voor juridisch correcte omschrijvingen zorgen.

De Vlaamse Gemeenschap kan haar bevoegdheden niet overschrijden. Dat zij bevoegd is voor het inspecteren van de psychiatrische diensten, betekent daarom nog niet dat die diensten tot het toepassingsgebied van de integrale jeugdhulp kunnen worden gerekend. De juridische dienst heeft dit nagekeken.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goeij : U zegt dat dit door de juridische dienst is nagekeken. Is dat dan niet gebeurd naar aanleiding van de behandeling van het decreet op de geestelijke gezondheids-

zorg ? Gaat het hier om een bevoegdheidsoverschrijding ?

De heer Marc Morris : Ik heb de teksten hier niet bij me. Bij het opstellen van dit zeer recente advies heeft de juridische dienst rekening gehouden met de staatshervorming. De Vlaamse regering kan het toepassingsgebied uitbreiden maar moet daarbij binnen haar bevoegdheden blijven. Indien de organieke regelgeving met betrekking tot mogelijke partners van de integrale jeugdhulp niet onder de Vlaamse bevoegdheden valt, kunnen deze partners niet onder het toepassingsgebied van de integrale jeugdhulp worden gebracht.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goeij : Mijnheer Broos, we hebben al eerder, in 2000 en op het ogenblik dat de minister de eerste administratieve voorstellen naar voren heeft gebracht, de kans gekregen opmerkingen te maken. De preventie en het gerechtelijke aspect, in het bijzonder de als misdaad omschreven feiten, komen nog steeds onvoldoende aan bod. Dit was trouwens een cruciaal onderdeel van onze motie.

De problematische opvoedingssituaties komen in het voorstel van decreet nog steeds niet aan bod. Met betrekking tot dit onderwerp hebben we voorgesteld een aantal werkgroepen op te starten. We moeten tot een duidelijke omschrijving van dit begrip komen. Het voorstel van decreet maakt enkel gewag van een rapport over dit onderwerp. We moeten eerst een duidelijke en verifieerbare omschrijving van problematische opvoedingssituaties opstellen. Deze omschrijving moet naar de invloed van de dwang verwijzen. Hierover wil ik straks nog een vraag stellen.

Ik heb een lijstje bijgehouden van de woorden die hier het vaakst zijn gebruikt : sturen, afspraken, regie, registratie, beleidsafstemming, overleg, afbakening, stuurgroepen, aanspreekpunten en effecten. Deze begrippen moeten tot het operationaliseren van structuren en van organisaties leiden. Tijdens onze eigen rondetafelconferenties zijn we van de situatie van jongeren, gezinnen en hulpverleners vertrokken. We hebben een heleboel zeer geëngageerde mensen gevraagd hoe we ervoor kunnen zorgen dat de jongeren de hulpverlening aanvaarden en om hulp vragen. Dit is hier nog niet aan bod gekomen. De taal blijft zeer ambtelijk.

Ik had gehoopt een verslag over de werking in de drie pilootregio's te krijgen.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel : Mevrouw Merckx, dit is een hoorzitting. Een hoorzitting biedt u de

gelegenheid vragen te stellen. Het is eigenlijk niet de bedoeling dat u hier uw appreciatie van de situatie geeft. Het lijkt me nuttiger een vraag te formuleren.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Ik heb het over het verslag van de werking in de pilootregio's. In sommige gevallen gaat het om overlappende projecten. Ik had graag een evaluatieverslag van zo'n pilootwerking gekregen. Ik wil niet weten hoe de structuren ineenzaten, maar hoe het concrete traject verliep. Hoeveel hulpvragen kreeg u ? Welke soort hulpvragen waren dat ? Wat deed u daarmee ? Hoe verliep dat ?

Hier werden krasse uitspraken gedaan. Niemand zou nog door de mazen van het net vallen. Blijkt dat uit de praktijk ? Over hoeveel dossiers gaat het ?

We zijn er niet toe verplicht decreten te maken op basis van een evaluatie van pilootregio's. Toch hebben we daarvoor gekozen. Daar is een wettelijk kader voor gecreëerd. Ik wil graag een concrete evaluatie horen.

De CLB's krijgen een draaischijffunctie. Is dat een exclusiviteit ? Wat moet daartoe nog gebeuren ? Dat zit niet in het kaderdecreet.

Er is ook een CLB-inspectie. Hoe werkt die in de pilootregio's ? Werd dat uitgetoet ? Wat zijn de eventuele bevindingen ? Wat moeten de CLB's doen met de toegangspoort ? Wordt daarmee het probleem van de wachtlijst opgelost ?

Voor de CLB's is de school het aanspreekpunt voor jongeren. Die school ligt niet altijd in de woonplaats van de jongere. Hoe werkt een CLB in dat geval samen met de school ? Hoe is dat verlopen in de pilootregio's ? Hoeveel jongeren zijn door de toegangspoort gekomen ?

Het voorstel van decreet garandeert een recht op jeugdhulp. Hoe moeten we dat concreet zien ?

De heer Dirk Broos : Een van de aanbevelingen was een duidelijke omschrijving van de problematische opvoedingssituatie. Welke schendingen van provisie en protectie kunnen aanleiding geven tot een dwingend maatschappelijk optreden ? De werkgroep Dwang heeft in 2001 aan de Centrale Commissie al aangegeven dat dit niet eenduidig te omschrijven is. Dan zijn we beginnen werken aan een nota over hoe gerechtelijke jeugdhulp kan ingepast worden binnen integrale jeugdhulp. We hebben hierbij onder meer een voorstel tot herformu-

lering van de vorderingsgronden uitgewerkt. Dat sluit aan bij uw tweede vraag over de gedwongen hulpverlening.

In de gerechtelijke jeugdhulpverlening konden we niet zomaar experimenteren. We hebben ervoor gekozen minimale ervaring op te doen in de pilootregio's en een centrale werkgroep samen te stellen met het parket, de magistraat, jeugdrechters en advocaten, deskundigen allerhande en mensen uit de verschillende sectoren. We hebben geprobeerd een congruente en eenvormige visie te ontwikkelen over de inpassing van de integrale jeugdhulp in de gerechtelijke jeugdhulpverlening.

In de nota staat onder meer de herformulering van de vorderingsgronden. Doordat we nu tot een algehele visie gekomen zijn, willen we dit nog niet in het decreet zetten. We willen de visie eerst toetsen bij de relevante betrokken partijen zodat we een gedragen concept krijgen.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Artikel 28 van het decreet zegt dat u daar nog een rapport over moet maken. Zijn uw vaststellingen over al de rest, zoals de toegangspoort en de netwerking, van een kwalitatief zo verschillende aard, dat u op basis van uw ervaring en conclusies in 100 dossiers uw hand in het vuur kunt steken dat het mogelijk is dat we wel al definitieve decretale teksten kunnen geven ? Waarom vraagt u voor het ene een rapport en voor het andere decretale teksten ? Kunt u me aantonen waarom u er zo zeker van bent dat het goed is om de twee decreten door het parlement te duwen ?

De heer Dirk Broos : Ik heb geprobeerd om dat verschil duidelijk te maken in mijn antwoord. Ik herhaal dat er inzake de gerechtelijke jeugdhulpverlening geen experimenten in de regio's werden opgezet. Wat we voorleggen zijn heel duidelijke principiële keuzes over de richting die we moeten uitgaan om een integrale jeugdhulpverlening in Vlaanderen te bereiken. Die keuzes werden gemaakt op basis van de proefprojecten en van de feedback die we kregen van de vele deskundigen die bij het proces aanwezig waren.

De heer Jan De Ridder : Ik kan een getuigenis geven vanuit de concrete situatie in de regio Antwerpen. Daar liepen vier projecten. In drie ervan werden cliënten en cliëntdossiers behandeld. Het project netwerk rechtstreeks toegankelijke hulp werkte niet met cliëntdossiers, maar er werden concrete instrumenten uitgetest om de hulpverlening te verbeteren.

In het project crisis waren er op een jaar tijd 350 aanmeldingen, voornamelijk tijdens de daguren, maar ook 's nachts en in het weekend. Met alle partners van de zes sectoren en de belangrijkste verwijzers werd netwerkoverleg gevoerd. Toen bleek de grote meerwaarde van het crisisnetwerk dat 24 uur op 24 en 7 dagen op 7 bereikbaar was. Dat was nieuw. Al jaren klaagden de hulpverleningsdiensten in Antwerpen erover dat sommige diensten na 5 uur of 8 uur 's avonds niet bereikbaar waren. De grootste verwijzers zijn politiediensten en CLB's.

De mogelijkheid van een preventieve aanmelding werd ook geboden. Als de diensten sluiten en een CLB met een dossier bezig is en een crisis verwacht in het weekend of tijdens een examenperiode, dan kan het CLB dit op voorhand melden bij het crisisnetwerk. Het kan bovendien het telefoonnummer van het crisisnetwerk geven aan het gezin waarbinnen een crisis mogelijk is. Dankzij het inbouwen van die mogelijkheid, is het in veel gevallen niet nodig om te telefoneren. De mensen zijn immers gerustgesteld dat ze ergens terecht kunnen als dat nodig zou zijn.

De meerwaarde van het project wordt duidelijk aangetoond, mits de toevoeging van een basisteam. Er werden protocollen gemaakt en akkoorden gesloten met alle bestaande crisismodules in Antwerpen vanuit de vijf andere sectoren. Het CLB heeft geen aanbod gedaan aan het netwerk, maar was de grootste aanmelder. Het heeft evenmin crisismodules ingebracht, maar heeft de draad bij de aanmelders terug opgenomen na de crisisinterventie.

Bij de toegangspoort hebben we ongeveer 120 aanvragen gekregen. We werkten in Schoten en Borgerhout. Die twee gemeenten werden geselecteerd omdat ze instaan voor ongeveer 10 percent van de 'caseload' van de sectorale poorten, het comité voor bijzondere jeugdzorg en de provinciale evaluatiecommissie van het Vlaams Fonds. In 2001 waren er in die sectorale poorten ongeveer 100 effectieve plaatsingen van bijzondere jeugdzorg en van het Vlaams Fonds. In de twee gemeenten hebben we gewerkt met de toegangspoort. Het aantal aanvragen bleef in 2003 gelijk, namelijk 100 tot 120, maar de effectieve plaatsingen zijn na een jaar werken gedaald tot 60 à 70. Het waren allemaal aanvragen voor niet-rechtstreeks toegankelijke hulp. Heel wat dossiers konden bijgevolg een toewijzing krijgen in de rechtstreeks toegankelijke hulp.

Volgens mij ontstaat het verschil onder meer omdat wij meer dan de sectorale poorten aan

cliëntparticipatie doen. We proberen echt te luisteren naar de mensen. Ze stellen immers wel een hulpvraag, maar als ze het indicatiebesluit horen, beslissen ze soms dat ze daar nog niet aan toe zijn en willen ze eerst nog iets anders proberen. De cliënten zijn meester van het proces. Ze zijn tevreden dat ze worden gehoord en dat op hun tempo wordt gewerkt. Ook al werkt een sectorale poort goed, toch zijn de mensen vaak bevreesd dat ze de greep op hun hulpverleningsproces verliezen. Ze durven niet naar de poort te stappen omwille van de verwevenheid tussen twee dingen. Ik denk daarbij aan de comités en aan uw vraag over de postsituatie.

In onze regionale stuurgroep hebben we het gehad over die verwevenheid tussen de bewaking van de maatschappelijke noodzaak en het antwoord op de vraag wat de beste hulpvraag is. In het comité zitten die twee bij elkaar en daarom durven sommige mensen er niet heen te gaan. Ze zijn immers bang om in de jeugdrechtbank te belanden. De toegangspoort trekt deze twee functies uit elkaar.

In onze regionale stuurgroep hebben we het gehad over die verwevenheid tussen de bewaking van de maatschappelijke noodzaak en het antwoord op de vraag wat de beste hulpvraag is. In het comité zitten die twee bij elkaar en daarom durven mensen er niet heen te gaan. Ze zijn immers bang om in de jeugdrechtbank te belanden. De toegangspoort trekt deze twee functies uit elkaar.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Wat was de verhouding tussen personen met een handicap en bijzondere jeugdzorg bij de 120 aanvragen ?

De heer Jan De Ridder : Van de 70 toegewezen dossiers werden tweederde toegewezen aan het Vlafo en ongeveer één derde aan bijzondere jeugdbijstand. Twee derde van de dossiers kwam uit Borgerhout en één derde uit Schoten. Tot onze spijt hebben we vastgesteld dat bij het Vlaams Fonds het probleem van de wachtlijsten niet is opgelost, want zodra er een toewijzingsbesluit was, stuitten we op wachtlijsten. In de praktijk stelden we vast dat hulpvragers die naar voorzieningen gaan, al samen met de voorziening afspreken dat ze er zullen worden opgenomen. De voorziening zet de jongere op een wachtlijst, die pas daarna naar de toegangspoort gaat om er zijn ticketje te halen.

Wij zijn daartegen gekant. We willen dat de toegangspoort zijn rol kan spelen. Op lange termijn moet op intersectorale wachtlijsten worden overgegaan. De toewijzer van zo'n poort moet zicht hebben op het aantal open plaatsen en op de noodzaak

kelijke prioriteitsbepaling. Een aparte functie toewijzing heeft de meerwaarde dat niet tegelijk tientallen (consulenten en anderen) de voorzieningen contacteren in functie van een toewijzing. Dit bespaart veel tijd.

Vorig jaar kwamen er extra middelen in de bijzondere jeugdzorg voor de gestructureerde intensieve trajectbegeleiding (GIT). De bijzondere jeugdzorg probeert nu reeds om mensen apart op toewijzing te zetten en de prioriteit te bepalen voor zo'n dure, gespecialiseerde vormen van hulp. We merken dat bepaalde sectoren in de richting gaan van intersectorale wachtlijsten en aparte toewijzingsfuncties. De kritiek op de huidige sectorale toegangspoort is precies dat er een mix is van te veel functies in één persoon, de consulent. Hij is de bemiddelaar die instaat voor aanklappende hulpverlening en vraagverheldering, maar hij is ook een indicatiesteller en toewijzer, hij kan ook instaan voor trajectbegeleiding en kan overgaan tot dwang. We hebben dus een stap gezet om een aantal zaken die te veel verweven zijn, uit elkaar te trekken.

Over de mate waarin ze uit elkaar moeten worden getrokken, moet nog worden gepraat. Er is nog een traject tot 2008 waarbinnen de zaken via de bestaande toegangspoort kunnen worden bekeken. Er zit duidelijk een meerwaarde bij het PEC en de comités. Laten we die meerwaarde meenemen op het migratiepad.

Een derde project dat met cliënten heeft gewerkt, is de trajectbegeleiding. In het grote hulpverleningslandschap, zeker in een stad als Antwerpen, waarin niet alleen de cliënten, maar ook hulpverleners soms door de bomen het bos niet meer zien, moet de functie van een trajectbegeleider er zeker komen. In sommige sectoren zijn vormen van trajectbegeleiding experimenteel opgezet, bijvoorbeeld bij het Vlaams Fonds. Er zijn de consulenten bij de comités, die ook een roeddraadfunctie vervullen bij een hulpverleningsproces. Het gaat over die functie, over het voortdurende volgen van dit proces, over de grenzen tussen voorzieningen en sectoren heen. Die functie heeft een belangrijke meerwaarde. De sectoren vragen dat die er komt.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Hoeveel zijn er zo geweest ?

De heer Jan De Ridder : Er is vanuit Antwerpen trajectbegeleiding geweest in 20 dossiers. Waar de consulent van het comité een dossier kon opvolgen, vonden we het niet nodig dat de trajectbegeleiding integrale jeugdhulp daarvoor zou instaan. Soms hebben we met diensten die al betrokken

waren afgesproken dat zij de hulpcoördinatie zouden doen, en dat er niet iemand extra zou worden toegevoegd. Soms neemt een van de betrokken hulpverleners de hulpcoördinatie op zich, zoals een CLB-medewerker of een zorgcoördinator van Kind en Gezin. Maar naar de bewaking van die naadloosheid is er alleszins veel vraag.

Voor het project netwerk rechtstreeks toegankelijke hulp hebben we in Antwerpen heel weinig met cliëntdossiers gewerkt. We hebben gewoon bekeken wie van al die diensten in Antwerpen die algemene onthaalfunctie kan uitoefenen. We stelden wel vast dat dit onthaal in 70 diensten op evenveel verschillende manieren gebeurt. Bij de ene dienst gebeurt dat telefonisch en duurt het 5 minuten, een andere dienst doet er weken over en voert meerdere onthaalgesprekken. Er moet meer eenvormigheid en afstemming komen. Alle partijen en sectoren zijn daar voor te vinden. Nu gebeurt dat immers op veel verschillende manieren. Maar de sectoren vinden tegelijk dat, indien van hen een bepaalde kwaliteit wordt gevraagd, daar een investering van middelen tegenover zal moeten staan.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Staat de conclusie dat dit op 70 verschillende manieren gebeurt, ergens in een verslag ? Ik neem aan dat u hebt gevraagd waarom het hier zus en daar zo gebeurt. Is dat document beschikbaar ? Ik denk inderdaad dat dit vaak gebrekkig gebeurt. Dat is wellicht te wijten aan een gebrekkige omkadering of onvoldoende middelen.

De heer Jan De Ridder : We hebben een document inzake de modules onthaalvraagverheldering binnen de stad Antwerpen. Binnen de stad hebben we die 70 diensten terzake bevraagd. Van die analyses bestaat er een verslag. Momenteel bevinden we ons aan het einde van de projectfase. Die loopt nog tot 30 juni. Er komt een eindrapportage van de drie pilotregio's. Maar tussendoor zijn er regelmatig rapporten geweest. Er was een rapport in het voorjaar van vorig jaar. In september was er een tweede feedbackronde, net voor de bijeenkomst van de centrale commissie in oktober. Na de paasvakantie is er sprake van een derde feedbackronde. In de periode mei-juni komt ons eindrapport er, met cijfers, registraties en al onze aanbevelingen. Maar de dingen die in het voorgestelde kaderdecreet staan, zijn elementen die reeds bleken uit de eerste en tweede feedbackronde.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Het lijkt me nuttig dat we over die documenten kunnen beschikken. Zo kan dit concreet worden, en kunnen we ons terzake een idee vormen.

Mevrouw An Sprangers : De tussentijdse rapporten zijn beschikbaar op alle websites van de pilootregio's.

Wat de concrete dossierbehandeling betreft, bijvoorbeeld in toegangspoorten : de werking van een indicatiestellingsteam geeft steeds aan welke hulp er minimaal nodig is om een antwoord te bieden voor het probleem, en wat de meest wenselijke hulp is. Een team kan bijvoorbeeld oordelen dat het minimaal nodig is dat iemand af en toe contact opneemt met een gezin, ter overbrugging van een plaatsing van iemand die op een wachtlijst staat. Die overbruggingshulp is vaak ook al heel ondersteunend in concrete situaties. Een toewijzer waakt erover dat er sowieso hulp wordt geboden, ook al staat iemand op een wachtlijst. Dat is een middel om te overbruggen en ervoor te zorgen dat problemen niet echt escaleren, in afwachting van bijvoorbeeld een opname in een voorziening binnen het Vlaams Fonds of de bijzondere jeugdzorg. Die overbruggingshulp vastleggen in een toegangspoort helpt ook om mensen meer te ondersteunen.

Mevrouw Ann Verhaegen : Wat de vraag over de CLB's betreft, moet ik even teruggrijpen naar het decreet inzake de CLB's van 1998 en de daadwerkelijke start van de CLB's op 1 september 2000. Dit decreet bevat een aantal accentverschuivingen ten opzichte van het vroegere PMS- en MST-werk. Zo is er een verschuiving naar meer preventie en schoolondersteuning. De PMS-centra werkten met scholen, maar ook rechtstreeks met leerlingen. Met het decreet kwam er meer aandacht voor wat de school zelf kan doen. Dat is dan de subsidiariteit. Dat hangt samen met de ontwikkelingen vanaf de jaren negentig, toen scholen steeds meer aandacht zijn beginnen schenken aan leerlingenbegeleiding op school, zorg op school en zorgverbreding. Er was het onderwijsvoorrangsbeleid, waardoor scholen meer oog hebben gekregen voor problemen bij jongeren buiten het klassieke proces van het overbrengen van kennis. Zo is het CLB de positie gaan innemen van tussenschakel tussen de school en de bredere welzijns- en gezondheidssector. Een expliciete decretale opdracht van CLB's is trouwens dat ze moeten werken in een aanwijsbaar netwerk.

Dat betekent niet dat CLB's exclusief recht hebben op die draaischijffunctie. Een ouder of een jongere kunnen zich nog steeds rechtstreeks wenden tot andere voorzieningen binnen de jeugdhulp. Ze moeten niet via het CLB gaan, maar het CLB is wel uitdrukkelijk een geprivilegieerde partner. Wil de integrale jeugdhulp goed functioneren, dan is er nood aan een netwerk van rechtstreeks toegankelijke hulp. Het zou niet mogelijk zijn voor bijvoorbeeld

beeld scholen om te participeren in een dergelijk netwerk. Er zijn 3.000 basis- en secundaire scholen. Die kunnen niet de energie opbrengen om rechtstreeks te participeren in die netwerken. Daarom is het CLB voor de school een geprivilegieerde partner. Elke school heeft een contract met een CLB. Via dat CLB wordt geparticipeerd aan dat netwerk, en wordt het voortraject of de signaaldetectie, die via de school gebeuren, overgebracht naar de integrale jeugdhulp. Net het feit dat de CLB's elke school en elke leerling in Vlaanderen bestrijken, vormt een grote meerwaarde inzake signaaldetectie.

De CLB's een monopoliepositie geven, lijkt me echter geen goede zaak. Het is sterker als CLB's zich kunnen waarmaken. Het is belangrijk dat andere sectoren mee die positie ondersteunen.

De werkgebieden van de CLB's zijn wat ze zijn. Ongeveer 95 percent van de kinderen gaat dicht bij huis naar school. Misschien zijn het er nog meer. Soms zullen ze wat verder van huis moeten gaan. Maar dat is nu ook zo, zonder die integrale hulpverlening. Zo kan het zijn dat een jongere die in het buitengewoon onderwijs zit, vrij ver van huis naar school gaat. Men moet daarvoor oplossingen ad hoc zoeken, via het samenwerkingsverband tussen de scholen en de CLB's.

De CLB's zijn één van de leveranciers van de toegangspoort. Ze maken dossiers op voor het Vlaams Fonds. Ze worden vandaag geconfronteerd met wachtlijsten voor zowel rechtstreeks als onrechtstreeks toegankelijke hulp, binnen en buiten sectoren die met integrale jeugdhulp te maken hebben. Die wachtlijsten zijn bespreekbaar met partners waarmee men een netwerk vormt. Ze kunnen dan afspraken maken wie naar waar wordt doorverwezen. Dat is een positieve zaak.

De heer Jean-Pierre Van Hee : In de regio Gent-Meetjesland zijn de CLB's en de andere partners van de integrale jeugdzorg erin geslaagd om over de opdrachten en zuilen heen sluitende afspraken te maken over het algemeen onthaal. Er is een soort netwerk voor algemeen onthaal totstandgekomen. Schoolgaande kinderen van 2,5 jaar tot 18 jaar zijn door de CLB's geïnformeerd over de plaatsen waar ze met vragen over hulpverlening terecht kunnen, en welke concrete stappen ze daarbij moeten zetten. Dat gebeurt met stickers en informatielijsten voor alle medewerkers.

Tussen 1 april 2003 en vandaag hebben we gezorgd voor de dispatching van 93 gevallen van crisismelding. 46 meldingen kwamen van de politie, maar

toch ook 12 uit de onderwijssector. De rol van de CLB's wordt steeds groter. De CLB's verzamelen de beschikbare diagnostieke instrumenten, en vervullen een steeds belangrijkere rol als doorverwijzer naar hulpverleners. Integrale jeugdzorg reikt hun een platform aan, waardoor het mogelijk wordt om betere afspraken te maken met andere sectoren over welke informatie wanneer en aan wie moet worden gegeven.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : In het onderwijs zitten ook leerlingen die ouder zijn dan 18 jaar. Een oude versie van het voorstel van decreet had het over 'minderjarigen en gelijkgestelden'. Die passus is geschrapt, maar kan eventueel via een amendement terug worden geïntegreerd in de tekst. Wat betekent die schrapping voor de werking ? Zorgt dat niet voor problemen voor plus-18-jarigen die een toegangspoort tot het Vlaams Fonds nodig hebben ?

De heer Dirk Broos : De juridische dienst had voorgesteld om die passus op te nemen. De oorspronkelijke tekst zorgde volgens de centrale commissie voor verwarring over het toepassingsgebied van het Centrum Algemeen Welzijnswerk, dat hulp verleent aan jongeren tot 25 jaar. Nadien is de garantie verleend dat de huidige formulering volstaat om de tekst van toepassing te maken op de sectoren waarvoor de voortgezette hulpverlening in de decreten is opgenomen.

Wat de toegangspoort betreft, hebben we geen ervaring met aanvragen van hulpverlening voor jongeren die ouder zijn dan 18 jaar.

Mevrouw Trees Merckx-Van Goey : Ook niet in de andere pilootregio's ?

De heer Jan De Ridder : Bij de bijzondere jeugdzorg kunnen de programma's doorlopen tot 20 jaar. Als de hulp al bezig is voor de leeftijd van 18 jaar, kan die gewoon worden voortgezet, ook voor 19- en 20-jarigen. Ik heb het dan bijvoorbeeld over de plaatsing in een pleeggezin. Wat het Vlaams Fonds betreft, moet een jongere die ouder is dan 18 jaar naar het PEC gaan.

De heer Marc Morris : Er zijn al verschillende vragen gesteld over documentatie en gegevens ter zake. Er is al een hele tijd een website beschikbaar over de integrale jeugdzorg waar heel wat documenten te vinden zijn. Voor de commissieleden die dat wensen, zijn wij bereid de gevraagde rapporten en gegevens te verzamelen en te bezorgen.

De verslaggever,

Erna VAN WAUWE

De voorzitter,

Koen HELSEN